

جلسه هفتم: صبر (قسمت اول)

اهمیت صبر

صفت صبر از صفات ارزشمندی است که دهها آیه قرآن را به خودش اختصاص داده است. خداوند در قرآن نه تنها توصیه به صبر کرده بلکه می‌فرماید صَبَارَ باشید، و یکدیگر را به صبر توصیه کنید: «تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ» (عصر/ ۳ - بلد/ ۱۷). در آیه پایانی سوره آل عمران هم می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَ صَابِرُوا وَ رَابِطُوا وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» «اصْبِرُوا» یعنی صبور باشید «صَابِرُوا» یعنی استقامت کنید. پشت به پشت هم بدهید. توصیه به صبر کنید. بعد می‌فرماید «وَ اتَّقُوا اللَّهَ» تقوا داشته باشید. «اصْبِرُوا وَ صَابِرُوا وَ رَابِطُوا» یعنی مرز دار باشید، نگذارید مرزها بشکنند. صفت صبر این قدر مهم است که دو بار در این آیه بر آن تأکید شده است.

۱- سه اجر برای صابران: در آیه ۱۵۷ سوره بقره سه اجر برای صابران آمده است. «وَأُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَ رَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْتَخُونَ»^۱ یعنی صابران درود الهی، رحمت الهی و هدایت الهی شامل‌شان می‌شود.

۲- سر ایمان: امیرالمؤمنین علی ۷ در حکمت ۸۲ نهج‌البلاغه می‌فرماید: «عَلَيْكُمْ بِالصَّبْرِ فَإِنَّ الصَّبْرَ مِنَ الْإِيمَانِ كَالرَّأْسِ مِنَ الْجَسَدِ وَ لَا خَيْرَ فِي جَسَدٍ لَا رَأْسَ مَعَهُ - بر شما باد به صبر، چه این که صبر نسبت به ایمان به منزله سر نسبت به بدن است، در بدنی که سر نیست، و در ایمانی که صبر نباشد خیری نیست». یعنی وقتی صبر نبود هیچ چیز نیست.

۳- ویژگی عاقلان: صبر رابطه مستقیم دارد با عقل، خرد، فهم و درک. قرآن کریم در آیه ۲۲ سوره رعد وقتی هشت ویژگی را برای عاقلان و خردمندان می‌شمارد، دومینش صبر است. «وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ - و آن‌ها که به‌خاطر ذات (پاک) پروردگارشان شکیبایی می‌کنند».

۴- اجر بی حساب صابران: بردباری و صبر این قدر مهم است که ما در قرآن فقط یک جا داریم که خدا به افرادی بدون حساب اجر می‌دهد و آن صابران هستند. «إِنَّمَا يُؤَقِّی الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ - فقط شکیبایان پاداش‌شان را کامل و بدون حساب دریافت خواهند کرد». (زمر/ ۱۰) چند نکته در این آیه قابل توجه است. اول انحصار دارد: «إِنَّمَا». دوم خدا به‌طور کامل اجر می‌دهد: «يُؤَقِّی». سوم با این که در تمام عالم کار خدا بی حساب نیست، اما یک جا بی حساب اجر می‌دهد و آن جایی است که صبر و بردباری باشد: «بِغَيْرِ حِسَابٍ».

امام صادق ۷ فرمود: «چون روز قیامت شود، دسته‌ای از مردم برخیزند و بیایند و در بهشت را بکوبند، به آن‌ها گویند: شما کیستید؟ گویند: «نَحْنُ أَهْلُ الصَّبْرِ» ما اهل صبریم، به آن‌ها گویند: بر

۱- امام صادق ۷ از قول رسول خدا ۹ نقل کرد که خداوند این گونه می‌فرماید: (کسی که صبر کند) سه خصلت به او دهم که اگر یکی از آن‌ها را به فرشتگانم دهم. سپس امام صادق ۷ این آیه را قرائت کرده و بعد فرمود: «این برای کسی است که خدا چیزی را از او بر خلاف میلش بگیرد». الکافی (ط - الإسلامية) ج ۲ ص ۹۳

چه صبر کردید؟ گویند: بر اطاعت خدا و از نافرمانی او صبر کردیم، خدای عزّ و جلّ فرماید: راست می‌گویند: ایشان را به بهشت در آورید و همین است فرمایش خدای عزّ و جلّ: «إِنَّمَا يُؤَقِّی الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ». (کافی؛ ج ۲، ص ۷۵)

۵- همنشین با پیامبران: خدا به داود ۷ فرمود به زنی به نام خلاده بشارت بده که همنشین تو در بهشت است. حضرت داود از آن زن پرسید: «چه باعث شده خدا شما را داخل بهشت همسر من قرار داده است؟» آن زن گفت: «هر مصیبتی بر من وارد شود و هر دردی که مرا فرا گیرد، و یا مشکلات و یا ناراحتی برای من فراهم شود و یا حاجتی و نیازی برای من پیش آید در همه این‌ها صبر می‌کنم». (بحار؛ ج ۱۴؛ ص ۳۹)

۶- دلیل امامت: در قرآن می‌فرماید دلیل انتخاب افراد به مقام امامت صبر است. «وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ» و برخی از آنان را چون [در برابر مشکلات، سختی‌ها و حادثه‌های تلخ و شیرین] صبر کردند و همواره به آیات ما یقین داشتند، پیشوایانی قرار دادیم که به فرمان ما [مردم را] هدایت می‌کردند. (سجده/۲۴)

۷- مدح خداوند: در آیات متعددی به دلیل صبور بودن بعضی از افراد مدح شده‌اند.

۷/۱- ایوب: حضرت ایوب ۷: این پیغمبر خیلی اذیت دید هفت سال دچار بیماری شد، زراعتش نابود شد، دام‌هایش مردند، کار به جایی رسید که شماتتش می‌کردند می‌گفتند چه گناهی کردی که به این بیماری مبتلا شدی، با همه این سختی‌ها قرآن می‌فرماید: «إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِعْمَ الْعَبْدُ» ما ایوب را صابر یافتیم، او خوب بنده‌ای است.

۷/۲- یعقوب: حضرت یعقوب ۷ قریب چهل سال در فراق یوسف ۷ بود، با این حال می‌گفت: «فَصَبْرٌ جَمِيلٌ» من صبر زیبا می‌کنم.

۷/۳- سه پیامبر: وقتی خداوند می‌خواهد از سه پیامبر - اسماعیل ۷، ادریس ۷ و ذوالکفل ۷ - تعریف کند می‌فرماید: «كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ» (انبیاء/۸۵)

۷/۴- پیامبران اولوالعزم: خداوند وقتی می‌خواهد به پیامبر اسلام ۶ بفرماید صبور باش، می‌فرماید: «فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ» (احقاف/۳۵) از این انبیاء اولول العزم صفت صبر یاد را بیاموز و در زندگیت پیاده کن.

۸- سلام فرشتگان: روز قیامت فرشته‌ها به اهل بهشت سلام می‌دهند، آن‌ها خیلی کارها کردند که بهشتی شدند، اما به ایشان می‌گویند: «سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ» (رعد/۲۴) این سلام و این درود بر شما به خاطر آن صبر و بردباری و تحملی که دارید.

۹- خدا دوست صابران است: در قرآن می‌فرماید: «وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ» (آل عمران/۱۴۶)

۱۰- خدا همراه صابران است: خداوند صابران را دوست دارد. و می‌فرماید: «وَوَاصِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ» (انفال/۴۶) خدا با صابران و بردباران است.